

Sommarvandring i Skogastorp ett orkideparadis på Falbygden

Skogastorpskärret ligger på Högstenabergets sluttning och genomkorsas av flera bäckar och källor med kalkhaltigt vatten. Bland karaktärsväxterna märks axag och flera orkidearter. Förutom de orkidéer som beskrivs här förekommer flera andra intressanta växter: Majviva *Primula farinosa*, Tätört *Pinguicula vulgaris*, Stallört *Ononis arvensis*, Krissla *Inula salicina*, Kattfot *Antenaria dioica* m.fl.

Skogastorpskärret är naturreservat, vilket innebär förbud att plocka eller gräva upp några växter. Man ska inte gå utanför de spänger som finns, marken är mycket känslig för slitage.

De orkidéer som kommer först är ängsnycklarna. *Dactylorhiza incarnata ssp incarnata*. Denna orkide är mycket mångformig och blomfärgen kan variera från blodrött till nästan vit. Ängsnycklarna har blad utan fläckar.

En vitblommig variant är *D. incarnata ssp ochroleuca*, Vaxnyckel. Denna finns sparsamt här, men en mycket stor förekomst finns i efter vägen mot Högstena.

En av våra vanligaste orkidéer Jungfru Marie Nycklar. *D. maculata ssp maculata* kan man hitta på magra marker, och i ett rikkärr som Skogastorp förekommer varianten *D. maculata ssp fuchsii* i stor mängd.

Flugblomster *Ophrys insectifera* förekommer sparsamt. Flugblomstret är vår enda *Ophrys* art, den pollineras av en stekel, som lockas att försöka para sig med blomman som genom sin form och de feromoner som den avger efterliknar en hona av samma art.

Dactylorhiza maculata ssp fuchii

Jungfru Marie nycklar är en ofta tämligen högväxt orkidé som kan bli nästan en halv meter hög. Bladen är ganska breda och trubbiga med en största bredd i eller framför mitten, vanligen blågrönaktiga på undersidan och med tydliga mörka fläckar på ovensidan. Jungfru Marie nycklar blommar i juni-juli, blommorna är mörkt till ljus rosa, ibland vitaktiga och sitter i en tät blomställning, som kan vara jämbred eller mer eller mindre spetstoppig. De yttre kalkbladen är utåtriktade och läppen treflikig med mörkare teckningar. Stödblaken är i förstoring fint sågade i kanten. Det är en variabel art som förekommer med ett par underarter i vårt land. På kalkfattig mark dominerar huvudunderarten Jungfru Marie nycklar (*ssp. maculata*). Den har jämbred blomställning med rundad topp och blommor

med grunt flikig läpp. På rikare marker och i kalktrakter dominerar underarten skogsnycklar (*ssp. fuchsii*) som kännetecknas av spetstoppig blomställning och blommor med djupt treflikad läpp där mittfliken är större än sidoflikarna.

Brudsporre, skogsnyckel, vaxnyckel, ängsnyckel och flugblomster

Gynadenia conopsea

var. densiflora

G. odoratissima

Brudsporre är en medelstor orkidé med smala ljusgröna blad och rosa blommor. Stjälken är vanligen två till tre decimeter hög, men kan bli upp till en halv meter hög, den har flera lansettlika ljusgröna blad som är upp till två centimeter breda. Brudsporre blommar från juni till augusti med rosa blommor som sitter i ett tätt mångblommigt ax. Blommorna är väldoftande, ibland dock bara med svag doft. Två av kalkbladen är smala och utstående, läppen är bred och grunt treflikad med nästan liklånga flikar. Sporren är smal, lång och böjd, längre än fruktämnet. Brudsporre delas ibland i två varieteter, vanlig brudsporre (*var. conopsea*) och praktsporre (*var. densiflora*). Vanlig brudsporre blommar tidigt och är mindre och spädare med blad som är omkring en centimeter breda. Praktsporre är större och grövre, med blad som är omkring två centimeter breda, och den blommar senare på sommaren.

Brudsporre liknar luktsporre (*G. odoratissima*), men den senare har en kort och trubbig sporre som är kortare än fruktämnet, samt en läpp med lång mittflik som är tydligt längre än sidoflikarna.

Kärknipprot *Epipactis palustris* är en medelstor, flerårig orkidé som har en krypande underjordisk jordstam. Stjälken kan bli upp till en halv meter hög och är körtelhårig upptill. Bladen är stjälsomfattande, brett lansettlika med grova nerver. Kärknipprot blommar i juli-augusti med stora blommor som sitter i en ensidigt vänd, fåblommig klase. Blommorna har grönaktiga eller rödbruna kalkblad och vit läpp med gula teckningar. Läppen är ledad och utskjutande, med en skålförmig inre del och en stor något kruskantad yttre del.

Orkidén förekommer rikligt i reservatet, men den kan vara svår att upptäcka innan den blommar.

Pukwete Melampyrum arvense

Höskallra Rhinanthus serotinus

"Pukwete. et ogräs bland Rågen i Skåne och flerestädes, deraf brödet blir blåaktigt och beskt, men eljest icke skadeligt."

Höskallran är en låg till medelstor, ettårig, halvparasitisk ört med upprätt, ogrenad eller grenad stjälk som kan bli en halv meter hög. Bladen är ljusgröna och lansettlika. Höskallra blommar under sommaren eller hösten med gula blommor. Blommornas stödblåd är ljusa, ofta vitgröna. Kronan är klargul, omkring två centimeter lång, med böjd kronpip och en långt utdragen, mörkt blå tand från överläppen.

Höskallra blommar under sommaren eller hösten med gula blommor. Blommornas stödblåd är ljusa, ofta vitgröna. Kronan är klargul, omkring två centimeter lång, med böjd kronpip och en långt utdragen, mörkt blå tand från överläppen.

Ängen vid Skogartorps kvarn var potatisland till för 30 år sedan. Regelbunden hävd har återskapat en frodig blomsteräng. Örtor som ängsskallra och höskallra hjälper till att hålla tillbaka de stora gräsen.

Vandringarna bland Falbygdens Smultronställen är ett samarbete mellan Falbygdens Naturskyddsförening, Falköpings Fågelklubb och Studieförbundet.

Foto Jan Lindholm

Studieförbundet
främjandet